

Araştırma Makalesi (Research Article)

Alana özgü risk alma temelinde Köprülü Kanyon rafting turistlerinin risk profillerine göre unutulmaz deneyim farklılıkları

Differences in memorable tourism experiences based on the risk profiles of Koprulu Canyon rafting tourists within a domain-specific risk-taking framework

Özge KILIÇARSLAN^{1*} (orcid.org/ 0000-0002-9774-6911)

¹ Pamukkale Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Denizli, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışma, Köprülü Kanyon'da rafting etkinliğine katılan bireylerin alana özgü risk alma eğilimi profillerine göre unutulmaz turizm deneyimi (UTD) boyutlarında farklılık olup olmadığını incelemektedir. Ayrıca risk alma eğilimi profillerinin cinsiyet ve Köprülü Kanyon ziyaret sıklığı ile ilişkisi değerlendirilmektedir.

Yöntem: Araştırma, nicel araştırma yaklaşımıyla tasarlanmıştır. Veriler, Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda rafting etkinliğine katılan 162 bireyden anket tekniğiyle toplanmıştır. Katılımcıların risk alma eğilimlerini belirlemek için Alana Özgü Risk Alma Eğilimi (DOSPERT) ölçeği, deneyim düzeylerini ölçmek için Unutulmaz Turizm Deneyimi (UTD) ölçeği kullanılmıştır. Risk profillerinin belirlenmesinde kümeleme analizi, profillere göre UTD boyutlarının farklılaşmasını incelemek için MANOVA uygulanmıştır.

Bulgular: Kümeleme analizi sonucunda katılımcılar düşük ve yüksek risk alma eğilimi profilleri altında toplanmıştır. MANOVA sonuçları, risk profillerine göre hedonizm, yenilik, yenilenme, dahil olma ve bilgi boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Yüksek risk alma eğilimi profiline sahip katılımcıların tüm UTD boyutlarında daha yüksek ortalamalara sahip olduğu belirlenmiştir. Cinsiyet ve Köprülü Kanyon ziyaret sıklığı ile risk profilleri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Tartışma: Bulgular, rafting deneyiminde unutulmazlığın yalnızca demografik özellikler veya ziyaret sıklığı ile açıklanamayacağını göstermektedir. Risk alma eğilimi, özellikle haz, yenilik ve deneyim yoğunluğu açısından önemli bir farklılaştırıcı unsur olarak öne çıkmaktadır. Sonuçlar, rafting işletmeleri ve destinasyon yöneticileri için risk profillerine duyarlı deneyim tasarımının önemine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Macera Turizmi, Rafting, Risk Alma Eğilimi, DOSPERT, Unutulmaz Turizm Deneyimi

Abstract

Purpose: This study examines whether memorable tourism experience (MTE) dimensions differ according to the domain-specific risk-taking tendency profiles of rafting participants in Köprülü Canyon. It also evaluates the relationship between risk-taking profiles, gender, and Köprülü Canyon visit frequency.

Design/methodology/approach: The study was designed using a quantitative research approach. Data were collected through a questionnaire from 162 individuals who participated in rafting activities in Köprülü Canyon National Park. The Domain-Specific Risk-Taking (DOSPERT) scale was used to identify participants' risk-taking tendencies, while the Memorable Tourism Experience (MTE) scale was used to measure experiential dimensions. Cluster analysis was conducted to determine risk-taking profiles, and MANOVA was used to examine differences in MTE dimensions across these profiles.

Results: Cluster analysis classified participants into low and high risk-taking tendency profiles. MANOVA results indicated significant differences in hedonism, novelty, refreshment, involvement, and knowledge dimensions across risk profiles. Participants with a high risk-taking tendency profile reported higher mean scores in all MTE dimensions. No significant relationship was found between risk-taking profiles and gender or Köprülü Canyon visit frequency.

Discussion: The findings show that the memorability of rafting experiences cannot be explained only by demographic characteristics or visit frequency. Risk-taking tendency emerges as an important differentiating factor, particularly in terms of pleasure, novelty, and experiential intensity. The results highlight the importance of designing rafting experiences according to participants' risk-taking profiles.

Keywords: Adventure tourism, Rafting, Risk-taking tendency, DOSPERT, Memorable tourism experience

*Sorumlu yazar: kozge@pau.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2026.645

Giriş

Macera turizmi, katılımcılarına doğayla yoğun etkileşim kurma, kişisel sınırlarını deneme ve belirsizlikle başa çıkma olanağı sunan özgün bir turizm türüdür. Bu tür deneyimlerde risk önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Özellikle rafting gibi yüksek heyecan, fiziksel efor ve beceri gerektiren aktivitelerde risk, yalnızca kaçınılması gereken bir tehdit olarak görülmez. Aynı zamanda deneyimin çekiciliğini, duygusal yoğunluğunu ve algılanan değerini artıran bir unsur olarak da değerlendirilebilir (Buckley, 2012; Akbar, 2017). Bu nedenle macera turizmi, riskin turist davranışı ve deneyim üzerindeki etkisini anlamak için uygun bir bağlam sunmaktadır. Nitekim macera turizmi, bireylerin fiziksel kapasitelerini, psikolojik sınırlarını ve doğa ile etkileşim becerilerini sınadıkları çok boyutlu bir deneyim alanı olarak tanımlanmaktadır. Bu deneyimler yüksek risk ve belirsizlik içerirse de katılımcılarda güçlü duygusal tepkiler ve kalıcı izler bırakabilmektedir (Buckley, 2012; Tsaur, Lin ve Liu, 2013).

Macera turizmi literatüründe risk alma eğilimi çoğunlukla katılım motivasyonu, güvenlik algısı, memnuniyet, destinasyon tercihi ve davranışsal niyetler kapsamında ele alınmıştır (Akbar, 2017). Bu çalışmalar, riskin macera turizmi deneyiminde merkezi bir role sahip olduğunu göstermektedir. Ancak riskin, deneyimin unutulmazlık boyutlarıyla nasıl ilişkili olduğu yeterince açıklığa kavuşturulmamıştır. Benzer şekilde, unutulmaz turizm deneyimi literatürü daha çok deneyimin zihinde kalıcılığı, duygusal yoğunluğu ve seyahat sonrası davranışlara etkisi üzerinde durmaktadır (Kim, Ritchie ve McCormick, 2012; Sthapit, Björk ve Coudounaris, 2023; Berutu vd., 2024). Ancak bu yaklaşımın rafting gibi yüksek uyarılma, fiziksel meydan okuma ve algılanan risk içeren macera turizmi etkinliklerinde nasıl işlediğine ilişkin çalışmalar sınırlıdır. Bu nedenle risk algısı ile unutulmaz turizm deneyimi arasındaki ilişkinin macera turizmi kapsamında ele alınması önem taşımaktadır.

Bu noktada literatürde önemli bir boşluk bulunmaktadır. Mevcut çalışmalar, rafting ve benzeri macera aktivitelerinde daha çok katılımcı motivasyonlarına, algılanan risk düzeyine, güvenliğe, memnuniyete ya da akış deneyimine odaklanmaktadır (Wu ve Liang, 2011; Albayrak ve Caber, 2018) Buna karşılık, katılımcıların risk alma profillerine göre unutulmaz turizm deneyiminin farklı boyutlarında nasıl ayrıştığını inceleyen çalışmalar oldukça sınırlıdır. Oysaki rafting yalnızca fiziksel bir aktivite değildir. Aynı zamanda haz, yenilik, yenilenme, katılım ve öğrenme gibi unutulmaz deneyim boyutlarını destekleyen bir macera turizmi deneyimidir (Kim vd., 2012; Wu ve Liang, 2011; Salam, 2024). Bu nedenle riskin yalnızca katılım öncesi bir endişe ya da güvenlik konusu olarak ele alınması yeterli değildir. Risk, deneyimin hatırlanabilirliğini ve duygusal gücünü şekillendiren bir unsur olarak da değerlendirilmelidir (Buckley, 2012; Tsaur vd., 2013).

Macera turizmi katılımcıları homojen bir grup değildir. Bireyler risk alma eğilimleri bakımından farklılaşmaktadır (Weber, Blais ve Betz, 2002; Blais ve Weber, 2006; Dinç ve Yavaş Tez, 2021). Bu farklılık, aynı rafting deneyiminin katılımcılar tarafından farklı biçimlerde yorumlanmasına neden olabilmektedir. Örneğin bazı katılımcılar rafting deneyimini heyecan verici, öğretici ve unutulmaz olarak değerlendirebilirken; bazıları aynı deneyimi daha çok güvenlik, kontrol ve riskten kaçınma çerçevesinde yorumlayabilir. Bu nedenle katılımcıların risk profillerinin belirlenmesi önemlidir. Böyle bir sınıflandırma, macera turizmi deneyimlerinin neden farklı düzeylerde unutulmaz olarak değerlendirildiğini açıklamaya katkı sağlayabilir.

Turizm deneyimlerinin değerlendirilmesinde yalnızca anlık memnuniyet ya da tatmin düzeyine odaklanmak yeterli değildir. Deneyimin uzun vadeli ve kalıcı etkileri de dikkate alınmalıdır. Bu noktada Unutulmaz Turizm Deneyimi (UTD) kavramı, araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturan önemli kavramlardan biridir (Kim, Ritchie ve McCormick, 2012). UTD, bir turizm deneyiminin bireyin zihninde zaman içinde korunması, hatırlanması ve diğer deneyimlere kıyasla daha fazla kişisel anlam taşınmasıyla ilişkilidir. Bu kavram; hedonizm, yenilik, yenilenme, katılım ve bilgi gibi boyutlar aracılığıyla deneyimin duygusal ve bilişsel çıktılarını birlikte değerlendirmeye imkân tanımaktadır (Kim vd., 2012). Özellikle doğa temelli ve macera odaklı aktiviteler, bu boyutların ortaya çıkması için uygun bir ortam sunmaktadır (Sthapit vd., 2023). Ayrıca unutulmaz deneyimlerin ağızdan ağıza iletişim ve tekrar ziyaret niyeti gibi seyahat sonrası davranışları güçlendirdiği de literatürde belirtilmektedir (Buana, Savitri ve Faddila, 2025; Berutu vd., 2024).

Bu sebeple çalışma, macera turizmi literatüründe risk alma eğilimi ile unutulmaz turizm deneyimi arasındaki ilişkiye yönelik mevcut araştırma boşluğuna ışık tutmayı amaçlamaktadır. Böylece çalışmada, Köprülü Kanyon'da rafting etkinliğine katılan bireylerin alana özgü risk profillerine göre unutulmaz turizm deneyimi boyutlarının farklılaşp farklılaşmadığı ele alınmaktadır. Daha açık bir ifadeyle çalışmada, risk alma düzeylerine göre oluşturulan katılımcı profillerinin hedonizm, yenilik, yenilenme, dahil olma ve bilgi boyutlarında farklılaşp farklılaşmadığı incelenmektedir. Araştırmanın temel sorusu, rafting katılımcılarının alana özgü risk profillerine göre unutulmaz turizm deneyimi boyutlarının anlamlı biçimde farklılaşp

farklılaşmadığıdır. Ancak macera turizmi katılımcılarının risk değerlendirmeleri bireyler arasında farklılık gösterebilmektedir (Cui vd., 2016; Dinç ve Yavaş Tez, 2021). Katılımcıların bireysel özellikleri ve önceki deneyimleri de risk değerlendirmelerini etkileyebilir (Farnham vd., 2018). Özellikle cinsiyet ve etkinliğe katılım sıklığı, risk alma eğilimi ve macera deneyimlerinin değerlendirilmesinde sıkça ele alınan değişkenler arasındadır (Dinç ve Yavaş Tez, 2021; Albayrak, 2022; Riyana vd., 2024). Bu sebeple çalışmanın temel sorusunu desteklemek amacıyla, risk profillerinin cinsiyet ve ziyaret sıklığı gibi değişkenlerle ilişkisi de değerlendirilmektedir.

Kuramsal Çerçeve

Bu çalışma, rafting etkinliğine katılan bireylerin risk algıları ile deneyimsel çıktıları arasındaki ilişkileri açıklamak amacıyla iki temel kuramsal yaklaşımı bütünleştirmektedir: (1) Alana Özgü Risk Algısı (DOSPERT) yaklaşımı ve (2) Unutulmaz Turizm Deneyimi (UTD) yaklaşımı. Alana Özgü Risk Algısı yaklaşımı, Weber'in (1997, 1998) Psikolojik Risk-Getiri Modeli'ne dayanmaktadır ve Weber vd. (2002) tarafından sistematik bir ölçme aracı olarak geliştirilmiştir. Bu yaklaşım, risk alma davranışının evrensel ve tek boyutlu bir özellik olmadığını; bireyin, belirli bir faaliyet bağlamında algıladığı risk ile beklediği fayda arasındaki dengeye bağlı olarak alana özgü biçimde değiştiğini öne sürmektedir. Blais ve Weber (2006) tarafından geliştirilen bu çerçevede bireyler riski etik, finansal, sağlık-güvenlik, rekreasyonel ve sosyal olmak üzere beş farklı boyutta algılamaktadır. Rafting gibi çok boyutlu risk içeren macera aktivitelerinde bu yaklaşım, katılımcıların algıladıkları riskin yalnızca genel düzeyini değil, hangi risk boyutlarında yoğunlaştığını da inceleme olanağı sunmaktadır.

Diğer yandan Kim vd. (2012) tarafından geliştirilen Unutulmaz Turizm Deneyimi (UTD) yaklaşımı, bir turizm deneyiminin duygusal yoğunluğunu, kişisel anlamını ve zihinde kalıcılığını açıklamayı amaçlayan çok boyutlu bir yapıdır. UTD yaklaşımı, Deneyim Ekonomisi Teorisi'nden (Pine ve Gilmore, 1998) beslenmekte ve bir deneyimin yalnızca anlık tatmin düzeyinde değil, uzun vadeli bilişsel ve duygusal etkileri üzerinden değerlendirilmesini önermektedir. UTD'nin hedonizm, yenilik, yenilenme, dahil olma, bilgi, yerel kültür ve anlamlılık olmak üzere yedi alt boyutu, algılanan riskin yarattığı meydan okuma ve heyecanın deneyimin unutulmazlık düzeyini nasıl farklılaştırdığını analiz etmeye imkân tanımaktadır.

Bu kuramsal çerçeve doğrultusunda çalışma, rafting gibi yüksek uyarılma düzeyi içeren bir etkinlikte katılımcıların risk profillerine göre UTD boyutlarında anlamlı farklılaşmaların ortaya çıkıp çıkmadığını incelemektedir. Dolayısıyla araştırma, bireysel risk alma eğilimlerinin deneyimin kalıcılığı üzerindeki rolünü nedensellik iddiası olmaksızın, gruplar arası karşılaştırmalar yoluyla ele almaktadır.

İlgili Alanyazın

Rafting

Rafting, kürek sporları içerisinde yer alan ve doğa ile doğrudan etkileşim, fiziksel çaba, grup koordinasyonu ve kontrollü risk unsurlarını bir araya getiren önemli bir macera turizmi etkinliğidir. Günümüzde rafting, yalnızca sportif bir faaliyet olarak değil, aynı zamanda katılımcılara heyecan, meydan okuma, doğayla temas ve psikolojik yenilenme sağlayan deneyim odaklı bir turizm ürünü olarak değerlendirilmektedir.

Rafting parkurları, akıntı ve engel yapılarına göre farklı zorluk derecelerine ayrılmaktadır. Parkur zorluk seviyesi arttıkça katılımcıların karşılaştığı fiziksel efor, belirsizlik, heyecan ve algılanan risk düzeyi de artmaktadır (Spittler, Gillum ve DeSanto, 2020). Uluslararası nehir zorluk dereceleri bu farklılaşmayı göstermesi bakımından önemlidir (Tablo 1). Bu sınıflandırma, rafting deneyiminin yalnızca fiziksel beceriye dayalı olmadığını; aynı zamanda katılımcıların risk değerlendirmelerini, güvenlik algılarını ve deneyime yükledikleri anlamı da etkileyebileceğini göstermektedir. Özellikle beyaz su koşullarında gerçekleştirilen rafting etkinlikleri, katılımcılara yüksek düzeyde heyecan, duygusal yoğunluk ve güçlü deneyimsel çıktılar sunabilmektedir.

Tablo 1. Uluslararası Nehir Zorluk Dereceleri

Derece	Beceri Seviyesi	Parkurların Teknik Açıklaması
I. Derece	Kolay	Parkur kolaydır. Dalgalar küçük, kanallar açıktır. Ciddi engeller yoktur.
II. Derece	Acemi	Parkur orta derecede zorluktur. Su kanalları nettir.

III. Derece	Orta	Parkur zordur. Dalgalar çok sayıda, düzensiz ve yüksektir. Kayaçlar ve girdaplar vardır. Manevra konusunda uzmanlık gerektiren bir parkurdur. Dar kanallara sahiptir. Dar görüşe rağmen açık kanallı parkurlar vardır. Genellikle gözlem yapılması gereklidir.
IV. Derece	İleri seviye	Parkur çok zordur; dalgalar güçlü ve düzensizdir. Tehlikeli kayalar ve güçlü girdaplar vardır. Gözlem yapılmasına izin vermeyen kanallar vardır. Güçlü ve hassas manevralar gerektiren bir parkurdur. Aktivite öncesinde gözlem yapılması zorunludur.
V. Derece	Uzman	Son derece zor bir parkurdur. Aşırı derecede zor, uzun ve şiddetli dönüşler vardır ve bu dönüşler birbirini neredeyse kesintisiz olarak takip etmektedir. Nehir yatağında çok fazla engel vardır. Bu parkurda, büyük düşüşler yaşanmaktadır. Şiddetli akımlar ve çok dik eğimler vardır. Yakın ve koordineli çalışmayı gerektirse de bu oldukça zordur.
VI. Derece	Zor ve keşif amaçlı	En zor parkurdur. Parkurdaki engeller öngörülemez ve tahmin edilemez. Bu parkurda yapılacak en küçük hatanın ağır sonuçları olabilmektedir.

Kaynak: Spittler vd. 2020

Dünya genelinde rafting, su temelli macera turizminin önemli bileşenlerinden biri hâline gelmiştir. Colorado Nehri, Tara Nehri, Zambezi Nehri, Futaleufú Nehri ve Rishikesh-Ganj hattı gibi destinasyonlar, farklı zorluk düzeyleri ve doğal özellikleriyle rafting turizminin öne çıkan örnekleri arasında yer almaktadır. Bu destinasyonlar, rafting faaliyetlerinin yalnızca rekreatif değil, aynı zamanda ekonomik ve destinasyon gelişimi açısından da önemli bir turizm ürünü olduğunu göstermektedir. Küresel ölçekte rafting turizminin bu gelişimi, benzer doğal kaynaklara ve akarsu potansiyeline sahip ülkeler için de önemli fırsatlar yaratmaktadır. Türkiye, akarsu potansiyeli, iklim özellikleri ve doğal kaynakları sayesinde rafting turizmi açısından önemli olanaklara sahiptir. Köprüçay, Dalaman Çayı, Çoruh Nehri, Fırtına Deresi ve Zamantı Çayı gibi akarsular, farklı zorluk derecelerine sahip parkurlarıyla rafting faaliyetlerine elverişli alanlar sunmaktadır. Bu destinasyonlar arasında Köprülü Kanyon Milli Parkı, Türkiye'nin en bilinen rafting merkezlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Köprüçay Nehri'nin I-III derece zorluk seviyesine sahip parkurları, hem deneyimli hem de amatör katılımcılar için uygun bir yapı oluşturmaktadır. Bölgenin yüksek ziyaretçi sayısı ve rafting faaliyetlerinden sağlanan ekonomik katkı, Köprülü Kanyon'u macera turizmi açısından önemli bir araştırma alanı hâline getirmektedir (Polat vd., 2016; Çetinkaya vd., 2024).

Türkiye'de rafting katılımcılarına ilişkin çalışmalar, bu etkinliğe katılan bireylerin çoğunlukla genç-orta yaş grubunda, eğitim düzeyi görece yüksek ve macera arayışı taşıyan kişilerden oluştuğunu göstermektedir. Özesen (2007) ile Albayrak ve Caber (2018), rafting katılımcılarının motivasyonlarında heyecan, doğayla etkileşim, sosyal deneyim ve yeni bir etkinlik yaşama isteğinin önemli olduğunu belirtmektedir. Bu bulgular, rafting deneyiminin yalnızca fiziksel performansa dayalı olmadığını; aynı zamanda duygusal, sosyal ve deneyimsel boyutlar içerdiğini göstermektedir.

Risk ve Rafting Deneyimi

Rafting, macera turizmi içinde risk, heyecan, fiziksel çaba, doğa ile etkileşim ve grup koordinasyonunu bir araya getiren önemli bir deneyim alanıdır. Bu nedenle rafting deneyimi yalnızca sportif ya da rekreatif bir etkinlik olarak değerlendirilmemelidir. Katılımcılar açısından rafting; belirsizlikle başa çıkma, fiziksel kapasiteyi sınamaya, akarsu koşullarına uyum sağlama ve kontrollü riskle karşılaşma gibi çok boyutlu süreçleri içermektedir.

Macera turizmi literatüründe risk, çoğu zaman deneyimin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmaktadır. Buckley (2012), macera turizminde heyecan ve adrenalini arayışının katılımcı motivasyonlarında önemli bir yer tuttuğunu belirtmektedir. Bu bağlamda risk, yalnızca kaçınılması gereken bir tehdit değildir. Bazı katılımcılar için risk, deneyimi daha çekici, daha yoğun ve daha unutulmaz hale getiren bir unsur olabilir. Benzer şekilde Akbar (2017), macera turizminde riskin katılımı engelleyen bir faktör olmanın ötesinde, katılımcılar için önemli bir motivasyon kaynağına dönüşebildiğini ifade etmektedir. Bu durum, rafting gibi kontrollü fakat belirsizlik içeren etkinliklerde daha belirgin hale gelmektedir.

Rafting üzerine yapılan çalışmalar da riskin katılımcı deneyimindeki önemini desteklemektedir. Vagias, Morais ve Dziubek (2005), rafting deneyiminde risk algısının yalnızca fiziksel güvenlikle sınırlı olmadığını; sosyal, psikolojik ve operasyonel boyutları da içerdiğini ortaya koymuştur. Araştırmada, daha zorlu parkurlara katılan bireylerin risk değerlendirmelerinin farklılaştığı belirlenmiştir. Bu bulgu, rafting deneyiminde parkur

koşullarının katılımcıların risk değerlendirmeleri üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir. Bu çalışmalar, raftingde riskin yalnızca güvenlik konusu olarak değil, katılımcıların deneyimi nasıl değerlendirdiğini etkileyen önemli bir unsur olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Bununla birlikte, bu çalışmada risk kavramı doğrudan “risk algısı” olarak değil, alana özgü risk alma temelinde ele alınmaktadır. DOSPERT yaklaşımı, bireylerin risk alma davranışlarının tek boyutlu ve genel bir özellik olarak değerlendirilemeyeceğini savunmaktadır. Weber, Blais ve Betz (2002) ile Blais ve Weber (2006), risk alma eğiliminin etik, finansal, sağlık-güvenlik, rekreasyonel ve sosyal alanlarda farklılaşabileceğini göstermiştir. Bu yaklaşım, rafting gibi çok boyutlu risk içeren bir aktivite için oldukça uygundur. Çünkü rafting deneyiminde risk yalnızca fiziksel güvenlikle sınırlı değildir; sosyal etkileşim, rekreasyonel heyecan ve kişisel meydan okuma gibi farklı alanlarda da ortaya çıkabilir.

DOSPERT ölçeği, risk alma eğiliminin turizm deneyimleriyle ilişkisini inceleyen araştırmalarda da kullanılmaktadır. Farnham vd. (2018), seyahat öncesinde ölçülen DOSPERT puanlarının, seyahat sürecinde ortaya çıkan sağlık ve güvenlik odaklı risk davranışlarını açıklamada etkili olabileceğini göstermiştir. Bu sonuç, risk alma eğiliminin turistlerin riskli durumlara yönelik tutum ve davranışlarını anlamada önemli bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Dinç ve Yavaş Tez (2021), farklı macera rekreasyonu etkinliklerine katılan bireylerin risk alma davranışlarını DOSPERT ölçeğiyle incelemiş ve risk alma eğiliminin cinsiyet ve etkinlik türüne göre farklılaşabildiğini belirlemiştir. Yavuz Eroğlu, Eroğlu ve Özel (2022) ise ekstrem sporlarla uğraşan bireylerde risk alma eğilimi ile yaşam kalitesi arasında ilişki bulunduğunu göstermiştir. Bu çalışmalar, risk alma eğiliminin macera ve ekstrem spor katılımcılarının deneyimlerini anlamada önemli bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak rafting deneyimini yalnızca risk alma eğilimi üzerinden açıklamak yeterli değildir. Çünkü rafting, riskin yanında haz, yenilik, öğrenme, yenilenme, katılım ve kişisel tatmin gibi farklı deneyimsel boyutları da içermektedir. Wu ve Liang (2011), rafting deneyiminde akış deneyimi ile müşteri tepkileri arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu ortaya koymuştur. Araştırmada özellikle beceri ve meydan okuma dengesinin rafting deneyiminin oluşumunda önemli olduğu belirtilmiştir. Wu ve Liang (2011), raftingde akış deneyiminin katılımcı değerlendirmeleri üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Araştırmaya göre, katılımcının beceri düzeyi ile parkurun zorluk düzeyi arasındaki denge, etkinliğin daha yoğun ve tatmin edici algılanmasına katkı sağlamaktadır. Bu bulgu, rafting sırasında yaşanan odaklanma, heyecan ve kontrol duygusunun katılımcı değerlendirmelerini etkileyebileceğini göstermektedir. Salam (2024) da rafting deneyiminin güçlendirilmesinde güvenlik yönetimi, hikâye anlatımı, eğlence ve kişisel gelişim olanaklarının önemli olduğunu belirtmiştir. Bu iki çalışma birlikte değerlendirildiğinde, rafting deneyiminin yalnızca fiziksel risk ve güvenlikten ibaret olmadığı; psikolojik, duygusal ve öğrenmeye dayalı boyutlar da içerdiği anlaşılmaktadır.

Rafting katılımcılarının deneyimi değerlendirme biçimleri, bireysel motivasyonlara ve risk alma eğilimlerine göre farklılaşabilmektedir. Albayrak ve Caber (2018), rafting turistlerinin motivasyonlarına göre farklı gruplara ayrıldığını belirlemiştir. Buna göre bazı katılımcılar heyecan ve macera arayışıyla, bazıları sosyal etkileşim isteğiyle, bazıları ise doğa ile bağ kurma motivasyonu ile rafting etkinliğine katılmaktadır. Bu bulgu, rafting deneyiminin her katılımcı için aynı anlamı taşımadığını göstermektedir. Benzer şekilde Bingöl ve Akoğlan Kozak (2021), macera turistlerinde duygusal arayış düzeyinin aktivite tercihleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Yolcu (2024) ise doğa ve macera sporları yapan bireylerde akış deneyimi ile risk alma eğilimi arasında pozitif ilişki bulunduğunu belirtmiştir. Bu çalışmalar, risk alma eğilimi yüksek bireylerin rafting deneyimini daha yoğun, daha heyecan verici ve daha dikkat çekici biçimde değerlendirebileceğine işaret etmektedir.

Bu noktada Unutulmaz Turizm Deneyimi (UTD) yaklaşımı önem kazanmaktadır. Kim, Ritchie ve McCormick (2012), unutulmaz turizm deneyimini bireyin seyahat sonrasında hatırladığı, zihninde koruduğu ve diğer deneyimlerden ayırdığı özel deneyimler olarak ele almaktadır. UTD, yalnızca anlık memnuniyeti değil, deneyimin katılımcı üzerinde bıraktığı kalıcı etkiyi açıklamaya yöneliktir. Bu yönüyle UTD, rafting gibi yüksek duygusal yoğunluk içeren macera turizmi deneyimlerini incelemek için uygun bir çerçeve sunmaktadır. Sthapit, Björk ve Coudounaris (2023), doğa temelli turizm deneyimlerinde unutulmaz deneyim boyutlarının turistlerin davranışsal niyetlerini ve çevresel sorumluluk eğilimlerini etkileyebileceğini ortaya koymuştur. Berutu vd. (2024), doğa yürüyüşü deneyimini ele aldıkları çalışmalarında, unutulmaz turizm deneyiminin tekrar ziyaret niyetiyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmalar, doğa ve macera temelli deneyimlerde UTD'nin önemli bir açıklayıcı değişken bulunduğunu göstermektedir.

UTD ölçeği Kim vd. (2012) tarafından yedi boyutlu bir yapı olarak geliştirilmiştir. Bu boyutlar hedonizm, yenilik, yenilenme, dahil olma, bilgi, yerel kültür ve anlamlılık olarak sıralanmaktadır. Rafting gibi macera

turizmi deneyimleri ilk bakışta daha çok fiziksel hareket, heyecan ve riskle ilişkilendirilse de bu deneyimler yalnızca bu unsurlardan oluşmamaktadır. Katılımcılar rafting sırasında haz duyabilir, yeni bir deneyim yaşayabilir, gündelik yaşamdan uzaklaşabilir, etkinliğe aktif biçimde katılabilir, yeni bilgiler edinebilir, destinasyonun doğal ve yerel özellikleriyle temas kurabilir ve deneyime kişisel bir anlam yükleyebilir. Bu nedenle UTD'nin yedi boyutu, rafting deneyiminin farklı yönlerini açıklamak için uygun bir kuramsal çerçeve sunmaktadır.

Bu çerçevede çalışmanın temel varsayımı, rafting katılımcılarının risk profillerine göre unutulmaz turizm deneyimi boyutlarının farklılaşabileceğidir. Risk alma eğilimi yüksek olan bireyler, rafting gibi belirsizlik, fiziksel hareket ve heyecan içeren bir etkinliği daha olumlu ve daha yoğun bir deneyim olarak değerlendirebilir. Risk alma eğilimi düşük olan bireyler ise aynı etkinliği daha çok güvenlik, kontrol ve dikkat gerektiren bir deneyim olarak yorumlayabilir. Bu farklı değerlendirme biçimleri, UTD'nin farklı boyutlarında anlamlı farklılıkların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu nedenle çalışmanın ana hipotezi şu şekilde geliştirilmiştir:

H1: Rafting katılımcılarının risk profillerine göre unutulmaz turizm deneyimi boyutları anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

UTD'nin ilk boyutu olan hedonizm, turizm deneyiminden alınan haz, keyif ve eğlenceyle ilişkilidir. Rafting gibi yüksek heyecan içeren aktivitelerde hedonik deneyim oldukça belirgindir. Buckley (2012), macera turizminde heyecan ve adrenalin arayışının önemli bir motivasyon kaynağı olduğunu belirtmektedir. Akbar (2017) da riskin macera turistleri için deneyimi çekici hale getirebildiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda risk alma eğilimi yüksek katılımcıların rafting deneyiminden daha fazla haz alması beklenebilir. Çünkü bu bireyler, akarsu koşullarını, hız hissini, belirsizliği ve fiziksel meydan okumayı deneyimin keyif veren unsurları olarak değerlendirebilir. Buna karşılık risk alma eğilimi düşük katılımcılar, aynı unsurları daha fazla dikkat ve kontrol gerektiren durumlar olarak algılayabilir. Bu nedenle hedonizm boyutunun katılımcıların risk profillerine göre farklılaşması beklenmektedir.

H1a: Rafting katılımcılarının risk profillerine göre hedonizm boyutu anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

UTD'nin ikinci boyutu olan yenilik, bireyin alışılmışın dışında, farklı ve dikkat çekici bir deneyim yaşamasıyla ilişkilidir. Rafting, doğası gereği bu boyutu destekleyen bir macera turizmi etkinliğidir. Akarsu üzerinde hareket etmek, değişken su koşullarına uyum sağlamak, bot içinde ekip hâlinde davranmak ve doğal engellerle karşılaşmak, rafting deneyimini sıradan rekreasyonel faaliyetlerden ayırmaktadır. Bu nedenle rafting, özellikle yeni deneyim arayışı taşıyan katılımcılar için güçlü bir farklılık duygusu yaratabilir. Albayrak ve Caber (2018), rafting turistlerinin motivasyonlarının heyecan, macera arayışı, sosyal etkileşim ve doğa ile bağ kurma gibi unsurlara dayandığını göstermektedir. Bu bulgu, rafting deneyiminin katılımcılar açısından yalnızca fiziksel bir etkinlik olmadığını; aynı zamanda yenilik, keşif ve farklı bir deneyim yaşama isteğiyle de ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Bingöl ve Akoğlan Kozak (2021), macera turistlerinde duyuşsal arayış düzeyinin aktivite tercihleriyle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Bu çerçevede risk alma eğilimi yüksek bireylerin, raftingdeki belirsizlik, hareketlilik ve farklılık unsurlarını daha olumlu değerlendirmesi beklenmektedir. Dolayısıyla yenilik boyutunun katılımcıların risk profillerine göre farklılaşacağı öngörülmektedir.

H1b: Rafting katılımcılarının risk profillerine göre yenilik boyutu anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

UTD'nin üçüncü boyutu olan yenilenme, bireyin turizm deneyimi sonrasında zihinsel ve duygusal olarak rahatlaması, gündelik yaşamdan uzaklaşması ve kendini tazelenmiş hissetmesiyle ilişkilidir. Rafting gibi doğa temelli macera aktiviteleri, katılımcılara fiziksel hareket, doğal çevreyle temas ve gündelik rutinden uzaklaşma olanağı sunmaktadır. Albayrak (2022), rafting deneyiminin katılımcılara fiziksel sınırlarını deneme, odaklanma, zihinsel kontrol sağlama ve etkinlik sonrasında psikolojik yenilenme yaşama imkânı sunduğunu belirtmektedir. Bu nedenle rafting, yalnızca heyecan verici bir etkinlik değil, aynı zamanda katılımcının gündelik yaşamdan uzaklaşarak rahatlama hissi yaşayabileceği bir deneyim olarak da değerlendirilebilir. Risk alma eğilimi yüksek bireyler, rafting sırasında karşılaştıkları belirsizlik ve fiziksel çabayı stres verici bir unsurdan çok, gündelik rutinden uzaklaşmayı ve zihinsel yenilenmeyi destekleyen bir deneyim olarak algılayabilir. Buna karşılık risk alma eğilimi düşük bireyler, aynı unsurları daha fazla dikkat ve güvenlik kaygısı gerektiren durumlar olarak değerlendirebilir. Bu nedenle yenilenme boyutunun katılımcıların risk profillerine göre farklılaşması beklenmektedir.

H1c: Rafting katılımcılarının risk profillerine göre yenilenme boyutu anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

UTD'nin dördüncü boyutu olan dahil olma, katılımcının turizm deneyimine aktif biçimde katılmasıyla ilişkilidir. Rafting bu açıdan pasif bir deneyim değildir. Katılımcılar etkinlik sırasında kürek çeker, rehberin yönlendirmelerine uyar, grup içi koordinasyona katkı sağlar ve parkurun akışına doğrudan dahil olur. Bu nedenle rafting, katılımcının yalnızca izleyici olmadığı, deneyimin aktif bir parçası hâline geldiği bir macera turizmi etkinliğidir. Wu ve Liang (2011), raftingde katılımcının beceri düzeyi ile parkurun zorluk düzeyi arasındaki uyumun akış deneyimini desteklediğini göstermektedir. Bu durum, aktif katılımın rafting deneyiminin daha yoğun ve sürükleyici yaşanmasında önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Risk alma eğilimi yüksek bireyler, bu aktif katılım sürecini daha olumlu değerlendirebilir ve etkinliğe daha güçlü biçimde dahil olabilir. Buna karşılık risk alma eğilimi düşük bireyler, aynı süreci daha fazla dikkat, kontrol ve güvenlik kaygısı gerektiren bir durum olarak algılayabilir. Bu nedenle dahil olma boyutunun katılımcıların risk profillerine göre farklılaşması beklenmektedir.

H1d: Rafting katılımcılarının risk profillerine göre dahil olma boyutu anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

UTD'nin beşinci boyutu olan bilgi, bireyin turizm deneyimi sırasında yeni bilgiler edinmesi ve deneyimi daha bilinçli biçimde değerlendirmesiyle ilişkilidir. Kim vd. (2012), bilgiyi unutulmaz turizm deneyimini oluşturan temel boyutlardan biri olarak ele almaktadır. Doğa temelli turizm deneyimlerinde de unutulmaz deneyimin farklı boyutlarının turistlerin değerlendirmeleri üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Sthapit, Björk ve Coudounaris, 2023). Rafting, bu açıdan yalnızca fiziksel katılım gerektiren bir etkinlik değildir. Katılımcılar etkinlik sırasında akarsu koşulları, parkur özellikleri, güvenlik kuralları, ekipman kullanımı ve rehber komutları hakkında bilgi edinmektedir. Nitekim rafting ve benzeri kürek sporlarında su ortamına özgü riskler, güvenlik bilgisini ve ekipman kullanımını önemli hâle getirmektedir (Spittler, Gillum ve DeSanto, 2020). Bu nedenle rafting deneyiminde bilgi boyutu, katılımcının hem etkinliği daha güvenli biçimde sürdürmesi hem de deneyimi daha bilinçli değerlendirmesi açısından önem taşımaktadır. Risk alma eğilimi yüksek bireyler, bu bilgileri deneyimin doğal ve ilgi çekici bir parçası olarak değerlendirebilir. Buna karşılık risk alma eğilimi düşük bireyler, aynı bilgileri daha çok riskten korunma ve kontrol sağlama aracı olarak görebilir. Bu nedenle bilgi boyutunun katılımcıların risk profillerine göre farklılaşması beklenmektedir.

H1e: Rafting katılımcılarının risk profillerine göre bilgi boyutu anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

UTD'nin altıncı boyutu olan yerel kültür, turistlerin ziyaret ettiği yerin yerel yaşamı, kültürel özellikleri ve özgün yapısıyla kurduğu ilişkiyi ifade etmektedir. Kim vd. (2012), yerel kültürü unutulmaz turizm deneyiminin temel boyutlarından biri olarak ele almaktadır. Rafting çoğunlukla doğa ve fiziksel aktivite odaklı bir deneyim olarak görülse de Köprülü Kanyon yalnızca bir rafting alanı değildir. Bölge; doğal çevresi, Selge Antik Kenti ve Roma dönemi köprüleri gibi kültürel unsurlarıyla doğa ve kültür turizminin kesiştiği bir destinasyon niteliği taşımaktadır (Polat vd., 2016). Bu nedenle rafting katılımcıları, etkinlik sırasında destinasyonun doğal ve yerel özellikleriyle de karşılaşabilir. Risk alma eğilimi yüksek bireylerin bu unsurları deneyimin daha belirgin bir parçası olarak algılaması mümkündür. Bu nedenle yerel kültür boyutunun katılımcıların risk profillerine göre farklılaşacağı öngörülmektedir.

H1f: Rafting katılımcılarının risk profillerine göre yerel kültür boyutu anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

UTD'nin yedinci boyutu olan anlamlılık, turizm deneyiminin birey için kişisel değer taşıması, özel bir hatıra dönüşmesi ve kişinin kendisiyle ilişkilendirdiği bir deneyim hâline gelmesiyle ilgilidir. Macera turizmi deneyimleri, bu boyutun oluşması açısından elverişli bir yapı sunmaktadır. Çünkü bu tür etkinliklerde katılımcılar yalnızca eğlenmez; aynı zamanda korku, belirsizlik, fiziksel zorluk ve kişisel sınırlarla da karşılaşır. Rafting de bu açıdan katılımcılara kendini deneme, zorlu bir süreci tamamlama ve başarıma duygusu yaşama olanağı sağlayabilir. Buckley (2012), macera turizminde heyecan ve meydan okuma arayışının önemli bir motivasyon olduğunu belirtmektedir. Tsaur vd. (2013) ise meydan okuma unsurunun macera turisti deneyiminde belirleyici bir bileşen olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle risk alma eğilimi yüksek bireyler, rafting sırasında karşılaştıkları belirsizlik ve zorlukları kişisel başarı ve kendini sınama deneyimi olarak değerlendirebilir. Böyle bir değerlendirme, deneyimin birey için daha anlamlı hâle gelmesine katkı sağlayabilir. Bu nedenle anlamlılık boyutunun katılımcıların risk profillerine göre farklılaşması beklenmektedir.

H1g: Rafting katılımcılarının risk profillerine göre anlamlılık boyutu anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

Cinsiyet, macera turizmi ve risk alma eğilimi çalışmalarında katılımcı farklılıklarını açıklamak için sık kullanılan değişkenlerden biridir. Dinç ve Yavaş Tez (2021), farklı macera rekreasyonu etkinliklerine katılan

bireylerin risk alma davranışlarını incelemiş ve risk alma eğiliminin cinsiyete göre farklılaşabildiğini belirlemiştir. Albayrak (2022) ise macera turizmi deneyiminde demografik özelliklerin katılımcı memnuniyetiyle ilişkili olabileceğini ortaya koymuştur. Rafting üzerine yapılan çalışmalar da cinsiyetin katılımcı profilini anlamada dikkate alınması gereken bir değişken olduğunu göstermektedir. Nitekim Özese (2007) ile Albayrak ve Caber (2018), rafting katılımcılarının demografik özelliklerini ele almış ve cinsiyet dağılımının bu tür etkinliklerde önemli bir tanımlayıcı değişken olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular doğrultusunda, cinsiyetin rafting katılımcılarının risk profilleriyle anlamlı bir ilişki gösterebileceği varsayılmaktadır.

H2: Rafting katılımcılarının risk profilleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Rafting etkinliğine katılım veya ziyaret sıklığı, katılımcıların risk profillerini açıklamada dikkate alınabilecek bir diğer değişkendir. Önceki rafting deneyimleri, bireyin parkur koşullarını, ekipman kullanımını, rehber yönlendirmelerini ve etkinliğin genel akışını daha tanıdık biçimde değerlendirmesine katkı sağlayabilir. Daha önce rafting yapmış katılımcılar, etkinlik sırasında karşılaşılabilecekleri riskleri daha öngörülebilir bulabilir. Buna karşılık ilk kez katılan bireyler, aynı unsurları daha belirsiz ve dikkat gerektiren durumlar olarak değerlendirebilir. Vagias vd. (2005), rafting deneyiminde parkur koşullarının katılımcıların risk değerlendirmeleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Özese (2007) ise rafting katılımcılarının motivasyonlarını inceleyerek deneyim geçişinin katılımcı davranışlarını anlamada dikkate alınabilecek bir unsur olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Riyana vd. (2024), ziyaret sıklığının katılımcı özellikleriyle ilişkili olabileceğine işaret etmektedir. Bu doğrultuda, rafting etkinliğine katılım sıklığının katılımcıların risk profilleriyle anlamlı bir ilişki gösterebileceği varsayılmaktadır.

H3: Rafting katılımcılarının risk profilleri ile ziyaret sıklıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Sonuç olarak, bu bölümde geliştirilen hipotezler rafting deneyiminin yalnızca fiziksel etkinlik, eğlence ya da güvenlik ekseninde değerlendirilemeyeceğini ortaya koymaktadır. Rafting; risk alma eğilimi, heyecan, meydan okuma, aktif katılım, öğrenme, yerel çevreyle temas ve kişisel anlam üretimi gibi farklı deneyim boyutlarını bir arada barındıran çok yönlü bir macera turizmi deneyimidir. Önceki çalışmalar raftingde risk, motivasyon, akış deneyimi, memnuniyet ve davranışsal niyetler gibi değişkenleri ele almış olsa da risk profillerine göre unutulmaz turizm deneyimi boyutlarının nasıl farklılaştığını sistematik biçimde inceleyen araştırmalar sınırlı kalmıştır. Bu yönüyle çalışma, DOSPERT temelli risk profilleri ile UTD'nin çok boyutlu yapısını birlikte ele alarak macera turizmi literatüründe önemli bir araştırma boşluğuna katkı sağlamaktadır.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışma, araştırma amacına uygun olarak ilişkisel tarama modelinde yapılandırılmıştır. Çalışmada, rafting etkinliğine katılan macera turizmi katılımcılarının risk profillerine göre unutulmaz turizm deneyimi (UTD) boyutlarında farklılaşma olup olmadığının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmada nicel araştırma yöntemi benimsenmiş ve veriler yapılandırılmış anket formu aracılığıyla elde edilmiştir.

Araştırma Sahası

Araştırma, Türkiye'nin önde gelen macera turizmi destinasyonlarından biri olan Antalya ili Köprülü Kanyon Milli Parkı Rafting Bölgesi'nde gerçekleştirilmiştir. Köprülü Kanyon, doğal çevre koşulları ve akarsu özellikleri sayesinde yılın büyük bölümünde rafting faaliyetlerine olanak tanınması nedeniyle tercih edilmiştir. Bölgenin ana akarsuyu olan Köprüçay, yeraltı suları ile beslenmekte ve zorluk derecesi I-III arasında değişen yaklaşık 11 kilometrelik parkuruyla özellikle amatör rafting katılımcıları için uygun bir yapı sunmaktadır (Çetinkaya vd., 2024). Bu özellikleriyle Köprülü Kanyon, rafting deneyiminde risk algısı ve deneyimsel çıktıları birlikte incelemek için uygun bir araştırma alanı oluşturmaktadır.

Ölçme Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır: (1) demografik bilgiler, (2) Alana Özgü Risk Algısı (DOSPERT) Ölçeği ve (3) Unutulmaz Turizm Deneyimi (UTD) Ölçeği. Katılımcıların risk alma eğilimlerini ölçmek amacıyla Weber vd. (2002) ve Blais ve Weber (2006) tarafından geliştirilen DOSPERT Ölçeği, Dinç ve Yavaş Tez (2019) tarafından Türkçeye uyarlanmış haliyle kullanılmıştır. Ölçek, etik, finansal, sağlık-güvenlik, rekreasyonel ve sosyal olmak üzere beş alt boyuttan ve toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Yüksek puanlar, ilgili risk boyutunda daha yüksek risk alma eğilimini ifade etmektedir.

Katılımcıların unutulmaz turizm deneyimi düzeylerini ölçmek amacıyla Kim vd. (2012) tarafından geliştirilen UTD Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek toplam 24 maddeden ve yedi alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek maddeleri araştırmacı tarafından Türkçeye çevrilmiş; çeviri sürecinde geri çeviri (back-translation) yöntemi (Brislin, 1970) uygulanarak dilsel ve anlamsal eşdeğerlik sağlanmıştır. Her iki ölçekteki maddeler 7’li Likert tipi ölçekle değerlendirilmiştir.

Örnekleme Yöntemi ve Veri Toplama

Araştırmada amaçlı kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örnekleme dahil edilme ölçütleri: (1) Köprülü Kanyon’da rafting etkinliğine en az bir kez katılmış olmak, (2) 18 yaşını doldurmuş olmak ve (3) gönüllü katılım göstermektir. Veriler, rafting etkinliği sonrasında katılımcıların dinlenme alanlarında yüz yüze anket yöntemiyle toplanmıştır. Anket formunun anlaşılabilirliğini test etmek amacıyla Aralık 2025’te Köprülü Kanyon bölgesinde rafting deneyimi yaşamış 10 gönüllü katılımcı ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonucunda özellikle UTD ölçeğine ait ifadelerde dilsel akıcılığı artırmaya yönelik küçük düzenlemeler yapılmış; anketin ortalama yanıtlanma süresinin 10-12 dakika olduğu belirlenmiştir. Saha çalışması 2026 itibarıyla tamamlanmıştır. Gerekli örneklem büyüklüğü, Soper (2025) tarafından geliştirilen çevrimiçi güç analizi aracı kullanılarak hesaplanmış; orta düzey etki büyüklüğü ($d = 0,50$), %5 anlamlılık düzeyi ve %80 istatistiksel güç varsayımlarıyla her bir grup için en az 64 katılımcının yeterli olduğu belirlenmiştir. Veri temizleme süreci sonrasında 162 geçerli anket analize dahil edilmiştir. Analizlere geçilmeden önce Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığı belirlenmiştir.

Bulgular

Rafting Katılımcılarının Demografik Özelliklerine Yönelik Analizler

Tablo 1, araştırmaya katılan bireylerin demografik özelliklerini göstermektedir. Katılımcıların %54,9’u kadın, %45,1’i erkektir. Yaş dağılımı incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun 21–40 yaş aralığında (%75,9) yer aldığı görülmektedir. Medeni duruma göre katılımcıların %56,2’si bekar, %43,8’i evlidir. Meslek dağılımı açısından en yüksek oran ücretli çalışanlara (%39,5) ait olup, bunu iş sahipleri (%21,6) ve öğrenciler (%16,7) izlemektedir. Eğitim durumu incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğunun ön lisans/lisans mezunu olduğu (%66,0) görülmektedir. Köprülü Kanyon’a ilişkin bilgi kaynakları arasında internet ve sosyal medya (%38,9) ilk sırada yer almakta, bunu arkadaş/akraba (%25,9) ve geçmiş deneyimler (%16,0) takip etmektedir. Katılımcıların %65,4’ü Köprülü Kanyon’u birden fazla kez ziyaret ettiğini belirtmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Değişkenler	Kategori	f	%
Cinsiyet	Kadın	89	54,9
	Erkek	73	45,1
Yaş Grubu	20 ve altı	9	5,6
	21–40	123	75,9
	41 ve üzeri	30	18,5
Medeni Durum	Bekâr	91	56,2
	Evli	71	43,8
Meslek	Ücretli Çalışan	64	39,5
	İş Sahibi	35	21,6
	Öğrenci	27	16,7
	Çalışmıyor	21	13,0
	Emekli	6	3,7
	Diğer	9	5,5
Eğitim Durumu	Lise	19	11,7
	Ön lisans / Lisans	107	66,0
	Yüksek lisans / Doktora	35	21,7
	Diğer	1	0,6

Demografik Değişkenler	Kategori	f	%
Köprülü Kanyon Bilgi Kaynağı	İnternet / Sosyal Medya	63	38,9
	Arkadaş / Akraba	42	25,9
	Geçmiş Tecrübeler	26	16,0
	Seyahat Acentesi	23	14,2
	Diğer	8	5,0
Köprülü Kanyon Ziyaret Türü	İlk kez	56	34,6
	Birden fazla	106	65,4
Toplam		162	100,0

f: Frekans, %: Yüzde

Risk Profillerinin Belirlenmesi: DOSPERT Ölçeği Bulguları

Alana Özgü Risk Alma Eğilimi (DOSPERT) ölçeği, Weber vd. (2002) ile Blais ve Weber (2006) tarafından önerilen kuramsal yapı doğrultusunda; etik, finansal, sağlık-güvenlik, rekreasyonel ve sosyal olmak üzere beş alt boyut temelinde değerlendirilmiştir. Ölçek, bu çalışmada katılımcıların risk alma profillerini belirlemek amacıyla kullanıldığından, kuramsal bütünlüğün korunması esas alınmış ve her bir alt boyut için maddelerin aritmetik ortalamaları alınarak alt boyut puanları oluşturulmuştur. DOSPERT ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin güvenirlik analizleri sonucunda Cronbach's alpha katsayılarının ,737 ile ,907 arasında değiştiği belirlenmiş olup, ölçeğin iç tutarlılığının kabul edilebilir düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların risk alma profillerini belirlemek amacıyla DOSPERT ölçeğinin beş alt boyutuna ait standartlaştırılmış z-puanları kullanılarak kümeleme analizi gerçekleştirilmiştir. Standartlaştırma işlemi, alt boyutların farklı ortalama ve standart sapma değerlerinden kaynaklanabilecek ağırlık farklılıklarını azaltmak amacıyla uygulanmıştır. Öncelikle Ward yöntemi ve kareli Öklid uzaklığı kullanılarak hiyerarşik kümeleme analizi yapılmıştır. Dendrogram, aglomerasyon katsayılarındaki değişim ve kümelerin kuramsal olarak yorumlanabilirliği birlikte değerlendirilmiş; iki kümeli çözümün en uygun yapı olduğu belirlenmiştir. Bu aşamadan sonra, hiyerarşik kümeleme sonucunda elde edilen yapı temel alınarak K-means kümeleme analizi uygulanmıştır.

Kümeleme sonucunda katılımcıların iki farklı risk alma profili altında toplandığı görülmüştür. Birinci küme düşük risk alma profili olarak adlandırılmıştır (n = 84). Bu gruptaki katılımcılar DOSPERT ölçeğinin tüm alt boyutlarında ortalamanın altında z-puanlara sahiptir. İkinci küme ise yüksek risk alma profili olarak adlandırılmıştır (n = 78). Bu gruptaki katılımcıların tüm alt boyutlarda ortalamanın üzerinde z-puanlara sahip olduğu görülmektedir. Küme büyüklüklerinin birbirine yakın olması, iki profilli çözümün dengesiz bir sınıflandırmaya dayanmadığını göstermektedir.

Kümeler arasındaki ayrışma özellikle rekreasyonel risk ve sağlık-güvenlik riski boyutlarında daha belirgindir. Finansal risk boyutunda da iki grup arasında açık bir ayrışma görülmektedir. Sosyal risk ve etik risk boyutlarında ayrışma daha sınırlı olmakla birlikte, bu boyutlarda da düşük risk alma eğilimi grubunun negatif, yüksek risk alma eğilimi grubunun pozitif z-puanlara sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, iki kümenin yalnızca sayısal olarak değil, kuramsal olarak da anlamlı biçimde ayrıştığını göstermektedir. Dolayısıyla elde edilen iki risk alma profili, unutulmaz turizm deneyimi boyutlarındaki olası farklılıkları incelemek için uygun bir sınıflandırma sunmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. DOSPERT Alt Boyutlarına Göre Risk Profilleri (K-Means Kümeleme Sonuçları)

Alt Boyutlar	Düşük Risk Algısı Profili (N = 84)	Yüksek Risk Algısı Profili (N = 78)
Rekreasyonel Risk	-0,804	+0,865
Finansal Risk	-0,717	+0,772
Sağlık / Güvenlik Riski	-0,800	+0,862
Sosyal Risk	-0,594	+0,639

Alt Boyutlar	Düşük Risk Algısı Profili (N = 84)	Yüksek Risk Algısı Profili (N = 78)
Etik Risk	-0,315	+0,340

Not: Tablo değerleri standartlaştırılmış z-puanları göstermektedir. Negatif değerler ilgili boyutta ortalamanın altında, pozitif değerler ise ortalamanın üzerinde risk alma eğilimini ifade etmektedir.

Risk Profillerine Göre Unutulmaz Turizm Deneyimi (UTD) Bulguları

Turizm deneyimi (UTD) boyutlarının farklılaşp farklılaşmadığını incelemektir. Bu doğrultuda UTD, Kim vd. (2012) tarafından önerilen yedi boyutlu kuramsal yapı temelinde değerlendirilmiştir. Çalışmada UTD bir sonuç değişkeni olarak ele alındığından, her bir alt boyut için maddelerin aritmetik ortalaması alınarak analizler gerçekleştirilmiştir.

UTD ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik analizleri sonucunda hedonizm, yenilik, yenilenme, dahil olma ve bilgi boyutlarının Cronbach's alpha değerlerinin ,792 ile ,928 arasında değiştiği ve kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık, yerel kültür ve anlamlılık alt boyutlarının güvenilirlik katsayıları kabul edilebilir sınırların altında kalmıştır. Bu nedenle H1f ve H1g hipotezleri nihai analizlerde test edilmemiştir. Sonraki analizler, güvenilirlik koşulunu sağlayan beş UTD boyutu üzerinden yürütülmüştür.

Araştırmanın ana hipotezi kapsamında, katılımcıların risk alma profillerine göre UTD boyutlarının bütüncül düzeyde farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) gerçekleştirilmiştir. Analizlerde, DOSPERT ölçeği temelinde oluşturulan risk alma profilleri bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Hedonizm, yenilik, yenilenme, dahil olma ve bilgi boyutları ise bağımlı değişkenler olarak modele dâhil edilmiştir.

MANOVA analizine geçilmeden önce temel varsayımlar incelenmiştir. Varyans-kovaryans matrislerinin homojenliği Box's M testi ile değerlendirilmiş ve test sonucunun anlamlı olduğu belirlenmiştir (Box's M = 52,077; F = 3,355; p < ,001). Bu sonuç, varyans-kovaryans homojenliği varsayımının tam olarak sağlanmadığını göstermektedir. Bu nedenle çok değişkenli testlerin yorumlanmasında Wilks' Lambda değerinin yanı sıra, varsayım ihlallerine karşı daha dayanıklı kabul edilen Pillai's Trace değeri de dikkate alınmıştır. Pillai's Trace sonucunun da anlamlı olması, risk alma profillerine göre UTD boyutlarında genel düzeyde anlamlı farklılık bulunduğunu desteklemektedir (Pillai's Trace = ,201; F(5,156) = 7,841; p < ,001; partial η^2 = ,201).

Bağımlı değişkenlere ilişkin varyans homojenliği Levene testi ile ayrıca incelenmiştir. Levene testi sonuçları hedonizm (F = 44,582; p < ,001), yenilik (F = 6,644; p = ,011), yenilenme (F = 12,387; p < ,001), dahil olma (F = 14,938; p < ,001) ve bilgi (F = 8,798; p = ,003) boyutlarında anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlar, tek değişkenli düzeyde varyans homojenliği varsayımının da tam olarak sağlanmadığını göstermektedir. Bununla birlikte, grup büyüklüklerinin birbirine yakın olması (n = 84; n = 78) nedeniyle tek değişkenli sonuçlar etki büyüklükleri ve grup ortalamalarıyla birlikte değerlendirilmiştir.

MANOVA sonuçları, risk alma profillerine göre UTD boyutlarının genel olarak istatistiksel açıdan anlamlı biçimde farklılaşp göstermektedir. Çok değişkenli analizde Pillai's Trace değeri anlamlıdır (Pillai's Trace = ,201; F(5,156) = 7,841; p < ,001; partial η^2 = ,201). Wilks' Lambda sonucu da aynı yönde anlamlı farklılığa işaret etmektedir (Wilks' Lambda = ,799; F(5,156) = 7,841; p < ,001; partial η^2 = ,201). Bu bulgu, rafting katılımcılarının risk alma profillerine göre unutulmaz turizm deneyimi boyutlarında bütüncül düzeyde anlamlı farklılıklar bulunduğunu göstermektedir. Çok değişkenli analiz ve buna bağlı tek değişkenli analiz sonuçları Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4. Risk Profillerine Göre UTD Boyutlarının MANOVA ve Tek Değişkenli Analiz Sonuçları

UTD Alt Boyutları	F	p	Partial η^2
Hedonizm	23,969	< ,001	,130
Yenilik	29,508	< ,001	,156
Yenilenme	11,543	,001	,067
Dahil Olma	13,605	< ,001	,078
Bilgi	13,981	< ,001	,080

Not: Box's M testi anlamlı bulunduğundan çok değişkenli sonuçların yorumlanmasında Pillai's Trace değeri de dikkate alınmıştır. Pillai's Trace = ,201; $F(5,156) = 7,841$; $p < ,001$; partial $\eta^2 = ,201$. Wilks' Lambda = ,799; $F(5,156) = 7,841$; $p < ,001$; partial $\eta^2 = ,201$.

Tablo 4 incelendiğinde, güvenilirlik koşulunu sağlayan tüm UTD boyutlarında risk alma profillerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunduğu görülmektedir. Bu sonuçlar H1a, H1b, H1c, H1d ve H1e hipotezlerini desteklemektedir. Etki büyüklükleri değerlendirildiğinde, özellikle hedonizm (partial $\eta^2 = ,130$) ve yenilik (partial $\eta^2 = ,156$) boyutlarında risk profiline bağlı farklılaşmanın daha belirgin olduğu dikkat çekmektedir. Bu bulgu, yüksek risk alma profiline sahip katılımcıların rafting deneyimini daha fazla haz, heyecan ve yenilik duygusuyla değerlendirdiğini göstermektedir.

Risk profillerine göre UTD alt boyutlarındaki farklılaşmanın yönünü belirlemek amacıyla grup ortalamaları incelenmiş ve bulgular Tablo 5'te sunulmuştur. Tablo 5'te yer alan ortalamalar, yüksek risk alma profiline sahip katılımcıların tüm UTD boyutlarında düşük risk alma profiline sahip katılımcılara kıyasla daha yüksek değerlere sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, rafting gibi yüksek uyarılma ve meydan okuma içeren macera turizmi deneyimlerinde risk alma eğiliminin, deneyimin daha yoğun ve daha hatırlanabilir biçimde değerlendirilmesiyle ilişkili olabileceğine işaret etmektedir.

Tablo 5. Risk Profillerine Göre Unutulmaz Turizm Deneyimi (UTD) Alt Boyutları Ortalamaları

UTD Alt Boyutları	Düşük Risk Algısı (N = 84)	Yüksek Risk Algısı (N= 78)
Hedonizm	5,14	6,19
Yenilik	4,43	5,50
Yenilenme	4,99	5,66
Dahil Olma	4,94	5,74
Bilgi	4,89	5,67

Not: Tablo değerleri aritmetik ortalamaları göstermektedir.

Risk Alma Profilleri ile Demografik ve Deneyimsel Değişkenlerin Karşılaştırmalı Analizi

Araştırmanın ikincil araştırma sorusu kapsamında, risk alma profilleri ile seçilmiş demografik ve deneyimsel değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu doğrultuda cinsiyet ve Köprülü Kanyon ziyaret sıklığı değişkenleri için ki-kare analizleri gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 6'da sunulmaktadır.

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların cinsiyetleri ile risk alma profilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\chi^2(1) = 1,719$, $p = ,190$). Bu bulgu, kadın ve erkek katılımcıların düşük ve yüksek risk alma profillerine benzer oranlarda dağıldığını göstermektedir. Benzer şekilde, katılımcıların Köprülü Kanyon'u ziyaret etme sıklığı ile risk alma profilleri arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($\chi^2(1) = 1,008$, $p = ,315$).

Tablo 6. Risk Alma Profilleri ile Seçilmiş Demografik ve Deneyimsel Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Değişken	χ^2	sd	p
Cinsiyet × Risk Alma Profili	1,719	1	,190
Köprülü Kanyon Ziyaret Sayısı × Risk Alma Profili	1,008	1	,315

Not: Ki-kare analizleri Pearson χ^2 istatistiğine dayanmaktadır. $p < ,05$ anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda H2 ve H3 hipotezleri desteklenmemiştir. Bulgular, risk alma profillerinin cinsiyet ve Köprülü Kanyon ziyaret sıklığına göre anlamlı biçimde farklılaşmadığını göstermektedir. Bu durum, rafting katılımcılarının risk profillerinin temel demografik ve deneyimsel değişkenlerden ziyade DOSPERT ölçeğiyle ölçülen alana özgü risk alma eğilimi boyutları üzerinden ayrıştığını göstermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma, Köprülü Kanyon'da rafting etkinliğine katılan bireylerin alana özgü risk alma eğilimi profillerine göre unutulmaz turizm deneyimi boyutlarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Ayrıca risk alma eğilimi profillerinin cinsiyet ve Köprülü Kanyon ziyaret sıklığı ile ilişkisi değerlendirilmiştir. Bu yönüyle

çalışma, rafting deneyimini yalnızca fiziksel bir macera etkinliği olarak değil, risk alma eğilimi ve unutulmaz deneyim boyutları üzerinden ele almaktadır.

Araştırmada DOSPERT ölçeğine dayalı olarak iki farklı risk alma eğilimi profili belirlenmiştir. Katılımcılar düşük risk alma eğilimi ve yüksek risk alma eğilimi profilleri altında sınıflandırılmıştır. Kümeler arasındaki ayrışma özellikle rekreasyonel risk ve sağlık-güvenlik riski boyutlarında daha belirgindir. Bu sonuç, rafting deneyiminde eğlence, heyecan, fiziksel güvenlik ve kontrollü risk unsurlarının önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Bu bulgu, macera turizminde riskin yalnızca kaçınılması gereken bir tehdit olmadığını savunan çalışmalarla örtüşmektedir. Risk, bazı katılımcılar için deneyimin çekiciliğini ve yoğunluğunu artıran bir unsur hâline gelebilmektedir (Akbar, 2017; Buckley, 2012).

Çalışmanın temel bulgusu, risk alma eğilimi profillerine göre unutulmaz turizm deneyimi boyutlarının anlamlı biçimde farklılaştığını göstermektedir. Güvenirlik koşulunu sağlayan hedonizm, yenilik, yenilenme, dahil olma ve bilgi boyutlarında yüksek risk alma eğilimi profiline sahip katılımcıların daha yüksek ortalamalara sahip olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda H1a, H1b, H1c, H1d ve H1e hipotezleri desteklenmiştir. UTD'nin yerel kültür ve anlamlılık boyutları için geliştirilen H1f ve H1g hipotezleri ise ilgili alt boyutların güvenirlik değerleri kabul edilebilir düzeyde olmadığı için test dışı bırakılmıştır.

UTD boyutları içinde en belirgin farklılık yenilik ve hedonizm boyutlarında ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, rafting deneyiminde yeni bir şey yaşama, heyecan duyma, eğlenme ve yüksek uyarılma hissinin risk alma eğilimiyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Yüksek risk alma eğilimine sahip katılımcılar, rafting deneyimini daha keyifli, daha farklı ve daha yoğun biçimde değerlendirmiştir. Bu bulgu, macera turizmi deneyimlerinde heyecan, meydan okuma ve duygusal yoğunluğun unutulmazlık üzerinde önemli bir rol oynadığını belirten çalışmalarla uyumludur (Buckley, 2012; Tsaur vd., 2013).

Yenilenme, dahil olma ve bilgi boyutlarında da anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu bulgu, rafting deneyiminin yalnızca haz ve heyecanla sınırlı olmadığını göstermektedir. Katılımcılar rafting sırasında gündelik yaşamdan uzaklaşmakta, etkinliğe aktif biçimde katılmakta ve güvenlik, ekipman, parkur ve doğa koşulları hakkında bilgi edinmektedir. Bu nedenle rafting, fiziksel katılımın yanında psikolojik, bilişsel ve deneyimsel boyutları da içeren çok yönlü bir macera turizmi deneyimi olarak değerlendirilebilir.

Cinsiyet ve Köprülü Kanyon ziyaret sıklığı ile risk alma eğilimi profilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu nedenle H2 ve H3 hipotezleri desteklenmemiştir. Bu sonuç, kadın ve erkek katılımcıların düşük ve yüksek risk alma eğilimi profillerine benzer oranlarda dağıldığını göstermektedir. Benzer şekilde, Köprülü Kanyon'u ilk kez ya da birden fazla kez ziyaret etme durumu da risk profillerini anlamlı biçimde farklılaştırmamıştır. Bu bulgu, rafting deneyiminde risk alma eğilimi profillerinin temel demografik ya da deneyimsel değişkenlerden çok DOSPERT ölçeğiyle ölçülen risk alma eğilimi boyutları üzerinden ayrıştığını göstermektedir.

Teorik Çıkarımlar

Çalışmanın teorik katkısı, DOSPERT temelli risk alma eğilimi profilleri ile unutulmaz turizm deneyimi boyutlarını birlikte ele almasından kaynaklanmaktadır. Önceki çalışmalar raftingde risk, motivasyon, akış deneyimi, memnuniyet ve davranışsal niyetler gibi değişkenlere odaklanmıştır. Ancak risk alma eğilimi profillerine göre unutulmaz turizm deneyimi boyutlarının nasıl farklılaştığını inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Bu çalışma, söz konusu boşluğa katkı sunmakta ve rafting deneyiminin risk alma eğilimi temelinde farklı biçimlerde değerlendirilebileceğini göstermektedir.

Çalışma ayrıca unutulmaz turizm deneyimi yaklaşımının macera turizmi alanında kullanılabilirliğini desteklemektedir. Bulgular, özellikle yenilik ve hedonizm boyutlarının rafting gibi yüksek uyarılma içeren etkinliklerde güçlü biçimde öne çıktığını göstermiştir. Bunun yanında yenilenme, dahil olma ve bilgi boyutlarında da anlamlı farklılıkların bulunması, rafting deneyiminin çok boyutlu yapısını desteklemektedir. Bu sonuç, unutulmaz turizm deneyiminin yalnızca kültürel ya da destinasyon odaklı deneyimlerde değil, risk ve meydan okuma içeren macera turizmi deneyimlerinde de açıklayıcı bir çerçeve sunduğunu göstermektedir.

Yerel kültür ve anlamlılık boyutlarının güvenirlik değerleri nedeniyle test dışı bırakılması da teorik açıdan önemlidir. Bu durum, UTD'nin tüm boyutlarının her turizm deneyiminde aynı düzeyde çalışmayabileceğini göstermektedir. Rafting gibi kısa süreli ve aktivite odaklı deneyimlerde haz, yenilik, yenilenme, dahil olma ve bilgi boyutları daha belirgin hâle gelirken; yerel kültür ve anlamlılık boyutları daha sınırlı algılanabilmektedir.

Pratik Çıkarımlar

Çalışmanın uygulamaya dönük sonuçları rafting işletmeleri ve destinasyon yöneticileri açısından önemlidir. Bulgular, katılımcıların yalnızca yaş, cinsiyet ya da ziyaret sıklığı gibi genel özelliklere göre değerlendirilmesinin yeterli olmadığını göstermektedir. Katılımcıların risk alma eğilimi profilleri de deneyim tasarımında dikkate alınmalıdır.

Yüksek risk alma eğilimine sahip katılımcılar için heyecan, yenilik, aktif katılım ve parkur deneyimi daha fazla öne çıkarılabilir. Bu gruptaki katılımcılar, rafting deneyimini daha keyifli, daha farklı ve daha yoğun biçimde değerlendirmektedir. Bu nedenle bu katılımcılara yönelik deneyim tasarımlarında parkurun heyecan verici yönleri, takım katılımı, doğayla temas ve macera hissi daha görünür hâle getirilebilir.

Düşük risk alma eğilimine sahip katılımcılar için ise güvenlik bilgilendirmesi, rehber desteği, ekipman kullanımı ve kontrol hissi daha fazla vurgulanmalıdır. Bu gruptaki katılımcılar için deneyimin güvenli, anlaşılır ve yönetilebilir biçimde sunulması önemlidir. Rehberlerin açık bilgilendirme yapması, parkur öncesi güvenlik açıklamalarının güçlendirilmesi ve katılımcıların süreç hakkında önceden bilgilendirilmesi deneyimin daha olumlu değerlendirilmesine katkı sağlayabilir. Bu sonuçlar, Köprülü Kanyon gibi yoğun ziyaret alan rafting destinasyonlarında daha kişiselleştirilmiş deneyim tasarımının önemini göstermektedir. Risk alma eğilimi profillerine duyarlı hizmet tasarımları, hem katılımcı memnuniyetini hem de unutulmaz deneyim algısını güçlendirebilir.

Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler

Çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırma yalnızca Köprülü Kanyon'da gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle sonuçların farklı rafting destinasyonlarına, farklı zorluk derecelerine sahip parkurlara ya da diğer macera turizmi etkinliklerine doğrudan genellenmesi sınırlıdır. Gelecekte yapılacak çalışmalar farklı rafting destinasyonlarında ve farklı parkur zorluklarında benzer modelleri test edebilir.

Veriler yalnızca tek bir zaman diliminde toplanmıştır. Bu nedenle risk alma eğilimi ile unutulmaz turizm deneyimi arasındaki ilişkinin zaman içinde nasıl değiştiği bu çalışmada incelenememiştir. Gelecek araştırmalarda deneyim öncesi, deneyim sırası ve deneyim sonrası ölçümler yapılabilir. Gelecek çalışmalarda gözlem, görüşme ya da deneyim sonrası kısa günlükler gibi farklı veri toplama yöntemleri de kullanılabilir. Ayrıca rafting dışındaki macera turizmi etkinliklerinde risk alma eğilimi profilleri ile unutulmaz deneyim boyutları karşılaştırılabilir. Risk profillerinin akış deneyimi, algılanan kalabalık, duygusal yoğunluk, güvenlik algısı ve tekrar katılım niyeti gibi değişkenlerle birlikte incelenmesi de literatüre katkı sağlayabilir.

Etik Beyan: Bu çalışma için Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 08.12.2025 tarihli ve 17/27 toplantı/karar numaralı kararı ile etik kurul izni alınmıştır. Aksi bir durumun tespiti halinde Journal of Gastronomy Hospitality and Travel (JOGHAT) Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar (lar) ına aittir.

Yazar Katkı Beyanı: Yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Beyanı: Yazar, herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Kaynakça

- Akbar, M. D. (2017). Risk as a motivation for adventure tourist. *Journal on Hospitality and Tourism*, 15(1), 48-61.
- Albayrak, T. (2022). The influence of demographic characteristics on satisfaction with adventure tourism experience. In L. Altınay, O. M. Karatepe ve M. Tuna (Eds.), *Advances in managing tourism across continents* (Vol. 2, pp. 1–8). USF M3 Publishing.
- Albayrak, T. ve Caber, M. (2018). A motivation-based segmentation of holiday tourists participating in white-water rafting. *Journal of Destination Marketing ve Management*, 9, 64-71.
- Berutu, M. B., Sari, D. A. P., Febrilia, I., Krissanya, N., Ahmad, S. N. B. ve Cindy, V. D. (2024). Memorable Tourism Experience Moments and Lasting Pride: The Impact of Hiking Experiences on Revisit Intentions. *Journal of Business and Behavioural Entrepreneurship*, 8(2), 124-143.
- Bingöl, S. ve Akoğlan Kozak, M. (2021). Macera turistlerinin duygusal arayışları ile aktivite tercihleri ilişkisi: Türkiye örneği. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 18(1), 141-165.

- Brislin, R. W. (1970). Back-translation for cross-cultural research. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 1(3), 185-216.
- Buana, A. S. C., Savitri, C. ve Faddila, S. P. (2025). Exploration of Memorable Tourism Experience and Word of Mouth in Increasing Revisit Intention in Karawang Beach Tourism. *International Journal of Economics and Management Research*, 4(1), 506-518.
- Blais, A. R. ve Weber, E. U. (2006). A domain-specific risk-taking (DOSPERT) scale for adult populations. *Judgment and Decision making*, 1(1), 33-47.
- Buckley, R. (2012). Rush as a key motivation in skilled adventure tourism: Resolving the risk recreation paradox. *Tourism management*, 33(4), 961-970.
- Cui, F., Liu, Y., Chang, Y., Duan, J. ve Li, J. (2016). An overview of tourism risk perception. *Natural Hazards*, 82(1), 643-658.
- Çetinkaya, G., Güngör, A., Orhan, İ., Kaplan, M. ve Ali Özçelik, M. (2024). Determining the Effects of Pre and Post Rafting Experience on Perceived Crowding: A Quasi-Experimental Study. *SAGE Open*, 14(2), 1-13.
- Dinç, S. C. ve Tez, Ö. Y. (2021). Macera rekreasyonu katılımcılarının risk alma davranışlarında farklılık yaratan değişkenlerin incelenmesi. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences-IJSETS*, 7(4), 203-219.
- Farnham, A., Ziegler, S., Blanke, U., Stone, E., Hatz, C. ve Puhan, M. A. (2018). Does the DOSPERT scale predict risk-taking behaviour during travel? A study using smartphones. *Journal of travel medicine*, 25(1).
- Kim, J. H., Ritchie, J. B. ve McCormick, B. (2012). Development of a scale to measure memorable tourism experiences. *Journal of Travel research*, 51(1), 12-25.
- Özesen, E. (2007). Determination of the factors that motivating the outdoor ve recreational sports consumer in the case of daily rafting trip on Melen River (Yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polat, E., Keles, E., Uzun, F. ve Gul, A. (2016). Sustainable rafting tourism planning and management. An example of Antalya-Koprucay Rafting Area. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 17(2), 789-795.
- Riyana, A., Syamsudar, B., Lutan, R. ve Karisman, V. A. (2024). The Relationship between Socioeconomic Status and White Water Rafting Sports Participation. *Journal of Physical and Outdoor Education*, 6(1), 89-99.
- Salam, D. A. (2024). Enhancing The White-Water Rafting Experience In Citarik River, Sukabumi: A Service Blueprint and Frame Experience Design Approach. *International Journal of Sustainable Competitiveness on Tourism*, 3(02), 123-131.
- Soper, D. (2024). Free Statistics Calculators. Erişim tarihi: 25.11.2025, <https://www.danielsoper.com/statcalc/>
- Spittler, J., Gillum, R. ve DeSanto, K. (2020). Common injuries in whitewater rafting, kayaking, canoeing, and stand-up paddle boarding. *Current sports medicine reports*, 19(10), 422-429.
- Sthapit, E., Björk, P., & Coudounaris, D. N. (2023). Memorable nature-based tourism experience, place attachment and tourists' environmentally responsible behaviour. *Journal of Ecotourism*, 22(4), 542-565.
- Tsaur, S. H., Lin, W. R. ve Liu, J. S. (2013). Sources of challenge for adventure tourists: Scale development and validation. *Tourism Management*, 38, 85-93.
- Weber, E. U. ve Milliman, R. A. (1997). Perceived risk attitudes: Relating risk perception to risky choice. *Management science*, 43(2), 123-144.
- Weber, E. U. ve Hsee, C. (1998). Cross-cultural differences in risk perception, but cross-cultural similarities in attitudes towards perceived risk. *Management science*, 44(9), 1205-1217.
- Weber, E. U., Blais, A. R. ve Betz, N. E. (2002). A domain - specific risk - attitude scale: Measuring risk perceptions and risk behaviors. *Journal of Behavioral Decision Making*, 15(4), 263-290.

- Wu, C. H. J. ve Liang, R. D. (2011). The relationship between white-water rafting experience formation and customer reaction: A flow theory perspective. *Tourism Management*, 32(2), 317-325.
- Vagias, W., Morais, D. ve Dziubek, D. (2005, April). The role of risk perception in a one-day wilderness whitewater rafting trip. In *Proceedings of the 2005 northeastern recreation research symposium (39-47)*. Bolton Landing, NY: USDA Forest Service, Northeastern Research Station.
- Yavuz Eroğlu, S., Eroğlu, E. ve Özel, B. (2022). Ekstrem Sporu Yapan Bireylerin Risk Alma ve Yaşam Kalitesi Düzeylerinin İncelenmesi. *International Journal of Holistic Health, Sports and Recreation*, 1(1), 39-49.
- Yolcu, A. F. (2024). Sportif rekreasyon faaliyeti olarak doğa ve macera sporları yapan bireylerin akış deneyimleri ve risk alma eğilimlerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi.